

Geçtiğimiz haftalarda Uzakdoğu'da tüm gözler Tayland'ın başkenti Bangkok'ta gerçekleştirilen ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği) Dışişleri Bakanları Zirvesi'nde idi. 6 gün süren zirvede güzel sözler söylendi, basına el ele tutuşarak pozlar verildi. Zirvenin son bölümündeki toplantılara ABD ve AB gibi bölgenin "diyalog ortakları" da katıldı. Asya'nın üç devi Çin, Güney Kore ve Japonya da ASEAN+3 oluşumu altında üye ülkelere kalkınma programları için daha çok destek vereceklerini bildirdiler. Hatta Japonya ilk adımı atarak bölgedeki bilişim teknolojisi yatırımları için 15 milyar dolarlık bir kaynak ayırdığını açıkladı. ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright, Kuzey Koreli meslektaşları ile şu meşhur füze meselesini konuşmakla kalmadı, kapanış yemeğinde bir şarkı bile söyledi. Peki, o zaman, Uzakdoğu'da her şey günlük güneşlik mi? ASEAN, bir Avrupa Birliği seviyesine gelip bölgenin kalkınmasına katkıda bulunabilecek mi?

ASEAN'ı Güneydoğu Asya'da yer alan 10 ülke (Singapur, Tayland, Malezya, Endonezya, Kamboçya, Filipinler, Brunei, Vietnam, Myanmar ve Laos) oluşturuyor. Bu ülkeler toplam yarım milyarlık bir nüfusa ve 720 milyar dolarlık bir ticaret hacmine sahip. Ancak üye ülkeler arasında büyük sosyal ve ekonomik farklılıklar var. Örneğin kişi başına yıllık GSMH'lere bakıldığında 32,000 dolarlık Singapur ile 300 dolar civarında seyreden Vietnam da aynı birliğin çatısı altındalar. Birliğin içinde komünist yönetimler de var, askeri idareler de, demokrasiler de

Bangkok'ta bir golf turnuvası

ASEAN, 1967 yılında iki temel amaç ile kuruldu. Birincisi, bölgede ekonomik büyüme ile sosyal kalkınmayı sağlamak. İkincisi ise barış ve istikrar ortamını güvence altına almak. Ne var ki, ASEAN şu ana kadar ne Japonya, Güney Kore ve Çin gibi devlerin ekonomik kalkınmadaki süratlerine yaklaşabildi, ne de bölgesel tehditlere karşı sağlam bir güvenlik şemsiyesi oluşturulması konusunda çözümler üretebildi. Bangkok'taki zirvede ise birkaç istisna hariç olumlu bir adım atılmadı.

Zirve bünyesinde gerçekleştirilen Asya Bölgesel Forumu'nda ise konu Kuzey Kore'ydi. Yıllardır dünyadan izole olmuş Stalinist yapısı yüzünden bir yandan insanları açlıktan telef olurken bir yandan da uzun menzilli balistik füze denemeleri yapan Kuzey Kore, 23. üye olarak bu güvenlik forumuna dahil edildi. Haziran ayında devlet başkanları düzeyinde yapılan Kuzey-Güney Kore görüşmelerinden sonra kısa sürede ASEAN ülkeleri ile diplomatik ilişkiler kurmaya başlayan Kuzey Kore'nin Dışişleri Bakanı Paek Nam-sun, Madeleine Albright'la da görüştü. Ancak nasıl olup da Kuzey Kore'nin birden bire "uslu çocuk" olduğunu anlayabilen yok. Kuzey Kore, balistik füze programını sona erdireceğini, ancak karşılığında uzay araştırmaları için yardım istediğini söylüyor. Kuzey Kore halkı sefalet içinde sürünü-

ken, hangi uzay araştırmalarından bahsedildiği ise meçhul. Bu konudaki en ilginç yorumu herhalde ABD Başkanı Bill Clinton yaptı: "Teklifin ne olduğunu ve karşılığında ne istendiğini tam olarak anlayamadım, ancak incelemeye değer." Bu arada bölgedeki anlaşmazlıkların çözülmesi için üç dışişleri bakanının oluşturacağı bir kurul oluşturulması kararlaştırıldı; ancak mekanizmanın nasıl işleyeceği belirlenmedi.

Ekonomi cephesinde de yeni birşey yok. Hatırlanacağı gibi 1997-98'deki Asya Krizi'nden en çok etkilenen ülkeler Endonezya ve Tayland gibi ASEAN ülkeleri idi. Genel olarak bütün bölge 1999'dan itibaren toparlanmaya başladı. Finansal sektörlerde gerçekleş-

tirilen reformlar ve özelleştirme atağı ile kriz beklenilenden çabuk atlatıldı. Ancak her ne kadar bazı yaralar kapandıysa da izleri kalmış gibi gözüküyor. En büyük problem, ekonomiler tekrar rayına oturduğu için reformcuların bir nevi "rehavete" kapılmış olmaları ve bu yüzden de ekonomik reformların yavaşlaması ve hatta durması. Sürdürülebilir büyüme ve kalkınma için iplerin elden bırakılmaması ve reformların devam ettirilmesi gerekiyor. Ancak, ASEAN'ın bu konuda çabaları pek yeterli değil. Ekonomik anlamda bölgesel işbirliği ve entegrasyon konusunda çok ağır hareket ediliyor.

Her ne kadar bölge ekonomileri krizden sonra bellerini doğrultmayı başarmışlarsa da, "sütten ağzı yanan" yatırımcıyı geri getiremediler. 1997'de 21.5 milyar dolar olan bölgedeki toplam dolaysız yabancı yatırım hacmi, 1999'da 13 milyar dolara kadar düştü. ASEAN üyesi ülkelere sadece Singapur, yabancı yatırımını eski seviyesine çıkartmayı başaramadı. Dış ticaretin liberalleştirilmesi ve sürdürülebilir büyüme için şart olan yabancı yatırımların bölgeye getirilebilmesi için ASEAN'ın ekonomik entegrasyon yolunda daha büyük adımlar atması ve kaybedilen güveni geri kazanmayı başarması gerekiyor. Şu anda AFTA adı altında bir ASEAN Serbest Ticaret Bölgesi oluşturulması öngörülüyor; ancak bunun ne zaman ve nasıl olacağı belli değil. Üye ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarının birbirinden çok farklı olması, entegrasyonu zorlaştırıyor. Bu arada bazı ülkelerin ulusal paralarının Amerikan Doları karşısında son bir ay içinde önemli oranlarda düşüşe geçmesi yüzünden tehlike çanları çalmaya başladı.

Türkiye'nin şu anda Singapur dışındaki ASEAN üyeleri ile önemli bir ticaret veya yatırım ilişkisi yok. Hani derler ya, "dış ticarete en büyük engel gümrüklerde değil kafalardadır" diye. Biz de bu engeli aşip bir türlü piyasaya giremiyoruz. ASEAN, bu engeli ortadan kaldırmadıkça; yani imajını yenileyip kafalardaki soru işaretlerini silmedikçe, ihtiyaç duyduğu ticaret ve yatırım akışını ne bizden ne de başkasından alabileceğe benzemiyor. İşadamları ve yatırımcılar, her fırsatta bir araya gelip golf turnuvaları düzenleyen Asyalı bürokratlardan artık daha somut ve etkili işler bekliyor.

MELBOURNE'dan
ALTAY ATLI